

ՄԱՍԿ

Տարեկան դիմ 10 րուբլ, կէն տարեկան 6 րուբլ:
Աւանդին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյանից անհատական մէջ:
Ատտարագրողները գիտնում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Маск»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):
Հայտարարութիւնը ընդունվում է, ամեն լիպտով:
Հայտարարութիւնները համար. վճարում են
իրարմէյիս թուին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԳԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Շամախուց:
Ներքին լուրերը.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ազգային ժողով. Ֆրանսիա. Անգլիա. Աւստրո-Ունգարիա.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱՅԻՆԵՐ.—ՅԱՆՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Նամակ Թիւրքիայից:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱՒՈՒՑ

Յունիսի 29-ին

Ամեն մի հասարակութիւն, ամեն մի ժողովուրդ փոքր ի շատէ զգաց իր պակասութիւնները, իր մտաւոր հիւանդութիւնները, հասկացաւ լուսաւորութեան նպատակը զանազան միջոցների կառուցանելու անհրաժեշտութիւնը, բայց միզանից —չամասնեցիներէն, թէ Շամախին ունի շատ պակասութիւններ—անհրաժեշտ է ճամբարութիւն է. օրինակ՝ նա գուրկ է հասարակական կեանքից, նա դեռ փակված է ասիական գերդաստանական կեանքի նեղ շրջանում, նա չունի մի ժողովուսեղի, որ հաւաքվելով խօսէին, դատէին քաղաքի կամ ազգի շահերին ու պակասութիւններին վերաբերեալ իրերի վրա. չունի երբեմնապէս ներկայացուցիչ տալու մշտական մի բեմ, չունի բարեգործական նպատակով հիմնված մի ընկերութիւն: Իսկ թէ Բնչու մինչև այժմ հայ-պարբերական թերթերում այդ պակասութիւնները արտայայտող մի նամակ չերիաց—որովհետև

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԿԻԱՅԻՑ

Կ. Պոլիս, 26 յունիս 81

Ուրեմն աչքերնուս առջեւ բերնեք 1876-ի վերջերը. նախակրթարան մը Ալլուր գիւղը, նախակրթարան մը Զաճըն, Կիլիկիոյ մէջ. իսկ 81-ին, Բնչ չափ փոփոխուած. Եւ Բնչ գիւղուր տարիներ անցուցինք, մեծ պատերազմ մը, մեծ սով մը և Թիւրքիոյ սնանկութիւնը. Այս երեք աղետները բաւական էին ոչնչացնելու ընկերութիւնը, եթէ նա կենսական ոյժ մը չը պարուհանէր իր մէջ.—Կ. Պոլիս եկողները կըսեն, Միացեալ ընկերութիւնը—սչինչ կընէ. և իրաւունք ալ ունին, զի Կ. Պոլիս Բնչ կը տեսնեն, զրասնեակ մը, քանի մը երիտասարդներ. Երբ պատերազմի դաշտին մէջ ընդհանուր հրամանատարին վրանը մտնէք Բնչ կը տեսնէք, քիչ մը թուղթ, քանի մը պաշտօնական. աղկէ կը չափեն տեսած գործերնին.—Ընկերութեան գործերը տեսնել ուղղակի թող երթան անոր վարժարան բացած գիւղերը, հոն կը տեսնեն թէ Բնչ տարբերութիւն կայ գիւղացւոց մէջ այսօր և քանի մը տարի առաջ, (եթէ տեսած ըլլային), կամ թէ զարոյց բացուած և չը բացուած գիւղերուն մէջ. Ընկերութիւնը օրըստօրէն ամեն կողմ նախակրթարաններուն թիւը բազմացնելու հետամուտ է:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ եթէ նպատակները զաղբն. Անշուշտ զարոյցները կը փակուին, վարժապետները ետ կուգան. Ալ ձեզ կը թողնու մտածել թէ Բնչ յուսահատութեան օր մը պիտի ըլլայ այդ օրը Հայաստանի և Կիլիկիոյ համար. Բնչ ցրտութիւն մը պիտի տրիւն ընդհանուր հայոց մէջ. Արդարեւ Միացեալ-ընկերութիւնը եթէ Հայաստանի կրթութեան կեդրոն մէ, հայկական միութեան մ'ալ կեդրոն մ'է. Այդ հայկական միութիւնը լռելեայն և գործով հաստատուած է. Հնդկաստանէն, Ամերիկայէն, Ռուսիայէն, Բուս-

տեղէն զրոյցներից ոմանք զբաղված են անձնական շահերով և ոմանք չեն կամենում թշնամիներն ու խոչնդոտներն թիւը բազմապատկելու, բաժնատէրի, որում չամախեցիները մասնագէտներ են, նիւթ դառնալու. Բայց եւ թողնելով մեր ունեցած իբր թէ լուսաւորութեան նպատակով միջոցները, մի հարեանցի հայեացք կը ձեռնարկ մը մէկի վրա. Շամախին ունի. 1870 թ.ակնարկ անմուսնալի երիտասարդներից հաստատված մի մատենադարան, ուր կայ մօտ 2300 գրքեր և ստացվում են մի քանի հայ և ռուս լրագիրներ: Այդ գրքերը, որոնց վրա զանազան երեւելի հեղինակների ժամանակի պահանջները համեմատ զոնկ են իրանց բարոյական և մտաւոր ոյժերը նոր սերունդի միտքը ալ և այլ օգտուէտ տեղեկութիւններով հարստացնելու, նրա գիտութեան հակադրութեան հորիզոնը լայնացնելու՝ մեզ համար նշանակութիւն չունեն.—դրանք զետեղված են սենեակում, ուր եթէ անձերի ժամանակ ներկայանաս, կը տեսնու լճանքեր, կղզիներ, ծոցեր և այլն:

Անեակը ներքուստ իր միջի քանի մի երկու երեք տոնանի աթուղներով զարդարված է փռվիով, զբերքը մեր հոգեւոր կերակուրը, մեր մըտքի ու գիտութեան բանալին՝ կերակուր են դարձել մկներ, անձրից խոնաւացած պատերի վրա սունկեր են բուսել. Ակամայ մարդ հարցնում է. Բնչու այդ քիտուր տեսարանը չէ դարձնում իր վրա մատենադարանի ընկերութեան անգամների կամ այլ երիտասարդների ուղղորդութիւնը. Բնչու չէ տանջում նրանց խիղճը, էստեթիքական ըզգացումը, եթէ վերջինից նշող անգամ էլ ունեն. Բայց եւ կը պատասխանեմ. Երբ նրանք միասին

նիւայեն, Մանչեսթրէն, Բարիզէն, Վիեննայէն, Պերլինէն գրեթէ ամեն կողմէ, ուր որ հայ մը կայ, յարաբերութիւն մը կայ անկէ Միացեալ-ընկերութեան հետ, նպատակ մը կայ անկէ ի Հայաստան խրկելու. Միացեալ-ընկերութեան շնորհիւ ցիր և ցան հայք համերաշխութիւն մը կըստանան և ամեն մեքեր զէպի Հայաստան կուղղուին.—Մեր ազգային պատմութեան մէջ այս երևոյթը պատուաւոր էլ մը կը գրաւէ.—Մինչև ցարդ կրօնքը միայն եղած էր որ բարոյական կերպով կը կառավարէր հայ ժողովուրդը և միութեան կապ մը եղած էր անոնց մէջ. Սակայն այդ կապը սրբափ սկսած է թուլնալ, այդ բարոյական իշխանութիւնը Բնչ չափ իր զօրութիւնը կորուսած է.—Արմաւան բաժնուհիւր, եկեղեցական գլխոց բազմութիւն, և գիտութիւնը որ մեքերը համոզելով սրտերն ալ կը պաղեցնէ, այդ զօրութիւնը բաւական տկարացուցած են. Մեր եկեղեցին սրտի և հոգեւոր հետ կը խօսի, բայց ուրիշ հեղինակութիւն մը, որ մեքի հետ կը խօսի ապագային մէջ, աւելի մեծ գործ տեսնելու կոչուած է.—Ար տեսնենք այն պատեհները որ եւրօպական ազգաց զանազան դասերը իրարու մէջ կը մղեն ժողովուրդի կրթութիւնը իրենց ձեռքի մէջ անցնելու համար. Մեր մէջ ատեն մը վանքերու ձեռքն էր այդ կըրթութիւնը, և ինչպէս կըսէր նոր սերունդին նոր զաղափարներու մէջ ներկայացուցիչը զեռն 19-դ դարու վերջերը հայ ազգը Վարպազ վանուց դռները զարնելու պարտաւոր է. դաստառու մուրալու համար.—Այսօր աշխարհականաց ձեռքը անցած է այդ կրթութեան հոգը և մեծամասնութիւնը Միացեալ ընկերութեանց ափերու մէջն է, այնպէս որ մօտաւոր ապագայի մը մէջ այդ ընկերութիւնը Հայաստանի ու Թիֆլիսի կրթութեան, հետեւաբար ժողովուրդին, բացարձակ տէրը պիտի ըլլայ: Ընկերութիւնը ժամանակին հետ կընթանայ, ուստի ինքն նոր ժամանակաց նոր գաղափարներէ երկիւղ չունի, զի անոնցմէ ծնած է. Ո՛ր պիտի գտնենք մարմին մը որոյ առջև անեղկիւղ խոնարհի հայը որ իւր ու Լուսաւորիչը երբեք չուզէր մոռնալ, հայը՝ որ ու Պապին կը խնկարկէ, հայը՝ որ

մի օր մատենադարան ժողովեցին, մի կամ երկու ժամ վերայիշալ աթուղների վրա նստուեցին, աչք սենեակի վառարար օդը ծծեցին, անձրից փոսած գրքերը թղթատեցին, որ մատենադարանի դռն վիճակը նրանց ուղղորդութեան արժանանար. Մատենադարանի դռները ըստ կանոնադրութեան բաց են շարաթական երեք անգամ. ամեն մի անհատ իրաւունք ունի վերցնել ընթերցանութեան համար գրքեր, առաջին երկու չորեք, և ուրբաթ օրերը գրեթէ բոլորովին չէ բացվում, իսկ կիրակի օրերը—մասամբ՝ այն էլ զալիս են ոչ աւել 4—5 անձինք, հաշւելով և գրապահը, որը զուցէ արժան չը համարելով այցելել մի այսպիսի դժբախտ մատենադարան՝ զըլլաւորապէս բացակայ է գտանվում, ուղարկելով իր փոքր երեխայ-կոբորը. Ամբողջ երեք չէ շահվում չէ հետաքրքրվում դրա գրքերով, լրագիրներով, ապա Բնչ են անում հայ-վաճառականները և պաշտօնեաները իրանց ազատ ժամանակով գրեթէ...

Արդեօք դրանք լաւ չէին անի անգործ մնալու, փողոցներում աննպատակ թափառելու, սրա նրա ծաղրաբանելու, բառախելու, այս ու այն անբարոյականութեան վրա տաք տաք դատաւորութիւններ տալու տեղ՝ պարագայէին ընթերցանութեամբ, որով կը զարգացնէին իրանց մտաւորական, բարոյական ու նիւթական ոյժերը. Վերջացնելով խօսքս եւ խորհուրդ կը տամ մատենադարանի ընկերութեան անգամներին ապահովել մատենադարանի վիճակը կամ տեղափոխել ուրիշ տեղ, կամ նորոգել տանիքը, որով կազատէին գրքերը փոխուց-փոխանուց: Իսկ Շամախու հայերէն կարդալ գրել իմացողներից կը խնդրենք

միայն ու Հոգիւն ներշնչուել կուգէ, հայը՝ որ ինքզինքը Վիթրի աշակերտ կը հուգէ.—Հայերը ինչ կլինայի տակ ալ ըլլան, որ տէրութեան ալ հպատակ, իրենց կրօնական համոզումները ինչ ալ ըլլան, անեղկիւղ կրնան յարիւ Միացեալ ընկերութեան:

Մինչև ցարդ խօսեցանք այն մեծ ծառայութեանց վրայ որ ընկերութիւնը կրթութեան աւելուան ներքեւ անուղղակի կը մատուցանէ ազգին, նորա վերականգնման մեծ գործոյն մէջ. բնական է որ պէտք է մանրամասնութեանց ալ մտնենք, ցոյց տանք կրթութեան եղանակները, զոր ի գործ կը դնէ, ձեռք բերած արդիւնքները, ինչպէս լաւ կողմերը, նոյնպէս մեղի պակասաւոր երեցած կէտերն: Բայց արդէն ուրիշ քանի մը կէտեր ալ կան հիմայ, սուտի այս նիւթի վրայ ալ ուրիշ ատեն: Պիտի խնդրենք ուսուանչոյց դատարարներէն, հմուտ անձերէն որ իրենց քննադատութիւններովը, իրենց խորհուրդներովը լուսաւորեն ընկերութիւնը. ամենքս միասին եթէ բարոյապէս և նիւթապէս աջակցենք Միացեալ ընկերութեան, այն ատեն չուրիշ մնայ նաև գլխաւոր կէտ մը թէ կրթութեան հետ միասին արհեստներն ինչպէս պիտի առաջ տանենք. Հայաստանի մէջ, Հայաստանի տնտեսական վիճակի բարեւոյթմանը Բնչպէս պիտի աշխատենք: Մեր յարգելի բարեկամ պ. Նիկողոս սեանի մասնաձեւը է այս, մինք ալ պիտի համարձակենք շատերու կարծեաց թարգմանը ըլլալ «Մակի» մէջ, կը յուսանք որ պ. Նիկողոսեանի յարուցած կենսական խնդիրը լաւ մը ուսումնասիրելով ամեն կողմէ, կրնանք գոհացուցիչ արդիւնքներ ձեռք բերել:

Ինչ տեղեկութիւններ որ ունիք «Միացեալ ընկերութեան» վրայ, և ինչոր այս

բերումն երեւցաւ. մի վայրենի մարդ, Նա եկած է մօտակայ անտառներէն, կատարելապէս մերկ է և ամբողջ մարմինը և երեսը մազով է ծածկված: Նրա վրա փորձեցին հագցնել չորերը, բայց նա պատուեց այդ չորերը: Նա չէ կարող խօսել, բայց միայն անիմաստ հնչեւներ է արտասանում և յայտնի չէ թէ ինչ ազդուութեան է պատկանում այդ վայրենին:

Պ. Յովհաննէս Աթմասեան Երևանից, խնդրում է մեզ յայտնել հետևեալը: «Բաֆֆիի խենթի և Մելիքզադէի Հայ-կիին գրուածներէն ուսաց լեզուով թարգմանութիւնները պատրաստ են և ձեռագրի մէջ ցանկացողներին կը ծախվեն: Չեռագրիները մաքուր են արտագրված և միայն խենթի արտագրութեան համար եղել է 40 բուրձ ծախս: Թարգմանութիւններէն արժանաւորութեան համար կարող է երաշխաւոր լինել նոյն հեղինակի Զաւալէ գրիչն իմ թարգմանութիւնս, որ տպագրվեցաւ «Тифл. Вѣстн.» լրագրում, կարծեմ 1878 թվին: Յիշեալ թարգմանութիւնները գնել, կամ տպել ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել ինձ իրանց պայմաններով այսպէս. Թրивань, Иоаннесу Атанасянцу»:

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻՑ մեզ գրում են որ ինտրիգաները հայոց դպրոցներէ տեսնուչ պ. Արիստղոմ Յովհաննիսեանցի դէմ շարունակվում են: Ինտրիգաների զեկովարը ուսուցիչ Հայրապետ Ղուկասեանցն է: Դա իրան ինչպէս երևում է, նպատակ է դրել վայր զգեց տեսչին նրա պաշտօնից: Ղուկասեանցի վարմունքը ամենամակալել և խայտառակ վարմունքն է, ինչպէս վկայում է մեր թղթակիցը:

Մեզ հաղորդում են Ալեքանդրապոլից հետեւեալ տեղեկութիւնները: «Յանքերը այս տարի լաւ են, անձրևները կանոնաւոր, եղանակը հով է և քաղաքի փոշին պակաս է: Ապաստում ենք առատ հունձի: Շուտով գարին կը քաղվի: Ուտեղիքներէ պակասութիւն լինելով, հացի գինը յանկարծ բարձրացաւ 1 ր. 60 կօպէկից մինչև 2 ր. 20 կ., և գուցէ աւելի էլ կը բարձրանայ, եթէ Երևանից և Փիլիպոսից ալիւր չը հասցնվի: Բազարում գրեթէ չէ ձարվում ալիւրը. խորհուրդ

անդամներէն ոմանք առանձին առանձին կարող էին:—Ուստի հարկ եղաւ այդ վարչութիւնը փոխել: Կօտարութիւն չունէին rara avis-ը գտնելու: Պ. Չերազ մի քանի օր էր որ Անդրկայէն վերադարձած էր և ամենուրեք աչքերն ի նա յարեցան:— Սակայն դօտարութիւնը հոս էր որ Պ. Չերազը համոզելն դիւրին չէր: Հարկ չէ ըսել թէ ինչ արգելքներ ունէր: Յունուարի ցուրտ դիւրեւները, ամեն դօտարութեանց յաղթելով, ձիւնէ և անձրեւէ ծեծուած կերթային երիտասարդը: Չերազն համոզելու: Անհարկն էր: Այն ժամանակ աւելի սպանակաւ լեզուով խօսուեցաւ: Յոյց արուեցաւ իրեն թէ ինքն աղատ չէ իրեն եղած հրաւերը մերժել, ինքն որ միութիւնը ընելու համար պարագլուխներէն մին եղաւ և շատ դօտարութիւններ ի յարգանս և ի սէր իրեն հարթուեցան, ինքն պարտաւոր է իր ծառայութիւններ ընկերութեան մատուցանել: Ուր ուրեմն պ. Չերազ յանձնառու եղաւ, և մայիս 17/29-ին պաշտօնական ձեւակերպութիւններն կատարուելով՝ քուէներն ամփոփուեցան պ. Չերազի վրայ: Այդ ընտրութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառած է, և պատրիարք սրբազանը առաջինը եղաւ որ իր օրհնութեանցը հետ մէկ տեղ իր չնորհակալութիւններն իրկեց պ. Չերազի:— Ազգ. ժողովոյ նախագահ պ. Մերի-էմ-գուլի, Միացեալ ընկերութեան նախագահ պ. Ալեքիւն-Տիգրանի, Տօթի. Փեշտամաճեան և ընկերութեան ուրիշ ականաւոր անձինք մեծապէս գոհ էին, զի իրենք ալ Չերազ կերպով աշխատեցան այս գործին:

Պ. Չերազ արդէն հանրաճանօթ է. Ազգ. ինքնօրինութեան խնդրոյն մէջ իր կատարած պաշտօններովը ցոյց տուաւ թէ ճարտար է, խոհեմ և ազգէ մտածող: Անգղիոյ խորհրդարանին մէջ այս օրերս տեղի ունեցած կարեւոր վիճաբանութիւններն ակնհեր կընեն թէ պ. Չերազ որչափ յաջողած է իւր պաշտօնին մէջ:— Պ. Չերազ, հեղինակ Ազգային Գաւառի արականութիւն գրքին, ցոյց տուած է թէ կրթական հարցերու մէջ ինչ լայն գաղափարներ ունի, իւր գրական փորձերն էլ կը տեսնուի թէ վեհ ոգի մը աներկիւղ բնութիւն մը, ազնիւ սիրտ

ենք տալիս վաճառականներին շուտով ուղարկել ալիւրը: Մեզ անհասկանալի պատճառով տակտան ամեն բանի վրա բարձր մնաց. միւր 9 կօպէկ է և չէ ծախվում. մորթած մսի մեծ մասը օրերով մնում է այս ամսվայ չորքերին:»

ՇԱՄԱԽՈՒՅ մեզ գրում են: «Մեր հաշտարար դատաւոր Սէրգէյ Նիկիտիչ Սարգսեանց թողեց Շամախի, փոխադրվելով նոյն պաշտօնով Երևան: Ամբողջ քաղաքը ափսոսում է իր յարգած հաշտարար դատաւորի հեռանալու մասին: Նրբաւ ամենքս սիրում էինք, որպէս մի անաշու դատաւոր, մի վերին աստիճանի բարի և արդար մարդ, Հասարակութիւնը նրանից հրաժարական առնելու ժամանակ հազկերով տուեց նրան, որին ներկայ էին և տեղիւ բարձրաստիճան անձինք: Ի նշան յարգանքի պ. Սարգսեանցին շամախեցիները ընծայեցին մի ոսկեայ շղթայ, որին կրելու համար առանձին հանրաթղթով թղթուութիւն խնդրեցին թիֆլիսի դատաստանական պալատի նախագահին:»

ՇԱՄԱԽՈՒՅ մեզ գրում են: «Յունիսի 14-ին վերադարձաւ Էջմիածնից Շամախու փոխտնօրէ գեր. Թադէոս եպիսկոպոս իր վարդապետի հետ միասին: Հաստատ ասում են որ սրբազանը երկու ամիս չափ մնալով Էջմիածնի մէջ, ոչ մի անգամ չը կարողացաւ ներկայանալ Վեհափառին և միայն սինդակաւորների հետ տեսնվելով, վերադարձաւ Շամախի: Անցեալ կիրակի եկեղեցում պատարագի ժամանակ գտնվում էին միմիայն սրբազանը, իր վարդապետը, երկու քահանաներ և ժամկոչը: Պատարագը վերջանալուց յետոյ սրբազանը հարցնում է ժամկոչին՝ ուր է ժողովուրդը: Ժամկոչը ձեռքը պարզելով դէպի այն կողմը, ուր գտնվում է հայ—աւետարանականների ժողովարանը, ասում է՝ ժողովուրդը այնտեղ քարոզ է լսում, սրբազան:»

Կիրակի յուլիսի 12-ին Արծրունու թատրոնում լինելու է հայերէն ներկայացումն յօգուտ մի խեղճ ընտանիքի: Խաղալու են Վինկա Լաքըլիմ թէ փուղս՝ կօմ. 3 գործ. թարգ. Ղարաբողբանցի, և Պառաւնեւորն խրատ, վոդ. 1 գործ. Նեղ. հանդուրեցեալ Տէր-Վրիդորեանցի:

մը և մշակեալ միտք մը ունի. այդ գիրքը դեպքորի գրասեղաններուն վրայ դրած է:— Եթէ մէկը պ. Չերազի գործերն կարդացած չլլայ, զինքն ի մօտոյ ճանչցած չլլայ, բայց և այնպէս միանգամ դնա տեսնելուն գեղեցիկ գաղափար մը կը ստանայ: Երկայնահասակ երիտասարդ մը, թուի ու խարտեաչ, համակիր սիրուն դէմք մը, խոհուն և լուրջ, որ միշտ խորունկ կերպով մտածող միտք մը ցոյց կուտայ, անուշ և մեղաւորական տառիքներ կրթութեան, ընկերականութեան տեսակետով: Իրեն հետ տեսնողներուն սիրտն ու միտքը միշտ գրաւած է: Ահա այսպէս բարոյապէս և ֆիզիկապէս գեղեցիկ օժտեալ երիտասարդն է որ Միացեալ ընկերութեանց ղեկավար կըլլայ: Չը մոռնանք ըսել որ շատ անգամ ստիպեալ է իր գրելու ոճը զարգարուն ընել, որպէս զի ընդհանուր ժողովուրդէն դիւրաւ հասկցուի:— Ազգայն ցոյց պիտի տայ թէ պ. Չերազ իր պաշտօնակցաց ընտրութեան մէջ ճիշտի յաջողած է:— Ընկերութիւն մը որ տարեկան 4—50,000 ռուբլի ծախս մը ունի, այդ ծախսոց տնօրէնը պէտք էր կարգել այնպիսի անձ մը որ թէ առուտուրէ գործը լաւ հասկնայ և թէ անուշը ո՞ն է կասկածանաց իսկ տեղի չը տայ: Պ. Չերազ այդ պաշտօնը յանձնեց պ. Յովհաննէս Կիւլպէնկեանի, որդի Կիւլպէնկեան պ. Սերովէի, ատենապետ Սովետից Գանձաժողովի: Հիմա այդ պատուաւոր անունը ամենքը գիտեն, ուստի խօսելն աւելորդ է: Դժբալեց նորընտրի պ. տնօրէնը, արդէն ինքն ալ վաճառականական տան մը գլուխ է:

Դժբալեց հետ միասին ամենէն կարեւոր գործերէն մին ալ հասոյթից գործն է՝ Մտածել, խորհել, հասոյթի աղբիւրներ գտնել, զանազան ձեւեր աշխատել դիւրին գործ չէ: Այդ աշխատութիւնն ալ յանձնուեցաւ ատենապետի կողմէ պ. Միսաք Մանուկեանի: Այս երիտասարդն ալ, ինչպէս պ. Կիւլպէնկեան, կեսարացի է, և կը վերաբերի կեսարացի վաճառականաց այն դասին, որք իրենց պատուովը, գործունեութեամբ պատիւ են հայ վաճառականաց: Կըսեն թէ պ. Պոլոյց հարստութիւնը հրեաներուն և կեսարացի հայ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Հինգշաբթի օր Ազգ. ժողովը նիստ ըրաւ ի Վաթիկան ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և առժամեայ ատենապետութեամբ Գ. Վազարոսեան և Ֆէնտիխի Սոյն գումարման մէջ ժողովին զըլխաւոր աշխատութիւնքն եղան նորընտիր երեսփոխանաց վաւերացումը:

Մի քանի երեսփոխանք հարցում ուղղեցին Վաշուրեանի ի մասին Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին որ Պատարագին մէջ Էջմիածնայ Ս. Կաթողիկոսին անուն չէր յիշատակած:

Որոշապէս չեմք գիտեր թէ նոյն յարգելի երեսփոխանաց նպատակն ինչ է, այսինքն, որ ի նպատակ կամ ընդդէմ է սոյն հարցումն, ի պաշտպանութիւն Մայր-Աթոռոյ իրաւունց, թէ ընդդէմ արարմանց Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին:

Խնդիրն եթէ Մայր-Աթոռոյ իրաւանց պաշտպանութեան վերայ է, պաշտպանութեան արժանի իրաւունքները քիչ չեն, իրաւունք, որք Ազգինն են, և հարկ է որ ազգի ալ ի նկատ առնուին, իսկ եթէ Էջմիածնայ Ս. Կաթողիկոսի անուն ոչ—յիշատակութեան խնդրէն անդին չանցնիր, այն ատեն կըսեմք.—պէտք չէ որ հապճեպով վճիռ արձակեմք, որովհետեւ ազգի մէջ յոյժ փափուկ և կենսական խնդիր մը կայ, որ պէտք է լուրջ ուշադրութեան առնուի:

Ազգային միութեան խնդիրն է այդ, որ փոքր բան մը չէ, շատ մեծ է, և ահա այս պարագային մէջ՝ ուզենք չուզենք, մեր առջեւ կեննէ: Արդ համառօտ կերպով մը բացատրեմք մեր միտքը:

Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը Պատարագի ա-

վաճառականներուն պիտի մնայ:—Մանուկեանք մեծ, բազմաթիւ, հարուստ ընտանիք են: Հատուց թիւ պ. Տնօրէնը լաւ կաշխատի, յամառութեամբ և կերեայ աշխատելով ընկերութեան շատ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ:—Հասոյթից և ծախսոց կեդրոն եղող գանձը յանձնեց պ. Չերազ, Թօփալեան պ. Գէորգի խնամողը, կիւլպէնի հայ վաճառականը, որոյ անունը «Վալիկ» ընթերցողաց ծանօթ ըլլալու է:—Իր աշխատութեամբը յառաջացած, պ. Թօփալեան այսօր հայ վաճառականաց դատուն մէջ նշանաւոր տեղ մը գրաւած է, օրըստօրէ կը յառաջանայ, և այսպիսի գանձապետ մը ունենալուն համար ընկերութիւնը գոհ պէտք է ըլլայ:

Այսպէսով դրամական գործերն կը յանձնէ պ. Չերազ այնպիսի անձաց ձեռք, որք իրենց նիւթական վիճակովը, գործունեութեամբը և պատուովը ո՞ն է փափագանաց տեղի չեն ձգեր:

Ընկերութեան մէջ հոգ տանելու կարեւոր աշխատութիւններն մին ալ հաշուակալութիւնն է: Կատարուեց, տեսնուեց, չեղեցու, կեղծուեց և կան ծախքերու, հասոյթներու, որ մէկն ըսեմ վերաբերեալ գործող